

Prawa i obowiązki mężów zaufania przy obwodowych komisji wyborczych

Wstęp

Mężowie zaufania mogą być wyznaczeni do komisji

- obwodowych
- terytorialnych, tzn. gminnych (dzielnicowych), powiatowych (miejskich), wojewódzkich
- Państwowej Komisji Wyborczej

Pełnomocnik wyborczy komitetu wyborczego może zgłosić po jednym mężu zaufania [art. 103a § 1]. Mężowie zaufania jednego komitetu mogą pracować na zmianę w jednej komisji. Oznacza to, że do jednego lokalu wyborczego jeden komitet wyborczy może wyznaczyć kilka osób, ale funkcję męża zaufania w określonym czasie może sprawować tylko jedna osoba.

Opracowanie jest adresowane przede wszystkim do mężów zaufania pracujących przy obwodowych komisjach wyborczych.

Mężowie zaufania delegowani do terytorialnych komisji wyborczych powinni zapoznać się z uchwałami PKW:

- UCHWAŁA NR 210/2019 PAŃSTWOWEJ KOMISJI WYBORCZEJ z dnia 2 września 2019 r. w sprawie wytycznych dla obwodowych komisji wyborczych dotyczących zadań i trybu przygotowania oraz przeprowadzenia głosowania w obwodach głosowania utworzonych w kraju w wyborach do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej zarządzonych na dzień 13 października 2019 r.
- UCHWAŁA NR 224/2019 PAŃSTWOWEJ KOMISJI WYBORCZEJ z dnia 9 września 2019 r. w sprawie wytycznych dla okręgowych komisji wyborczych, dotyczących wykonywania zadań związanych z ustalaniem wyników głosowania i wyników wyborów oraz trybu i zasad powoływania pełnomocników okręgowych komisji wyborczych w wyborach do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej zarządzonych na dzień 13 października 2019 r.

UWAGA

PKW nie opracowała odrębnych wytycznych dla mężów zaufania i obserwatorów społecznych.

Stanowisko PKW w tym zakresie zostało zawarte w wytycznych dla członków odpowiednich komisji (obwodowych i terytorialnych).

Każdy wyznaczony do pełnienia tej funkcji winien zapoznać się z materiałami szkoleniowymi i wytycznymi adresowanymi do członków odpowiednich komisji.

Podstawą opracowania jest Kodeks Wyborczy oraz wytyczne PKW dla obwodowych komisji wyborczych.

=====

Mężem zaufania może zostać osoba mająca czynne prawo wyborcze do Sejmu.

Mężem zaufania nie może zostać osoba, która jest: [Art. 103a § 3]

- komisarzem wyborczym,
- pełnomocnikiem wyborczym,
- pełnomocnikiem finansowym,
- urzędnikiem wyborczym,
- członkiem komisji wyborczej,
- kandyduje w wyborach.

Pełnomocnik wyborczy lub osoba przez niego upoważniona wydaje mężowi zaufania zaświadczenie, zgodnie ze wzorem określonym przez Państwową Komisję Wyborczą. [Art. 103a § 4.]

Funkcja męża zaufania wygasa w przypadku: [Art. 103a § 5.]

- zrzeczenia się funkcji,
- śmierci,
- podpisania zgody na zgłoszenie do komisji wyborczej, kandydowanie w wyborach bądź objęcie funkcji pełnomocnika, komisarza wyborczego, urzędnika wyborczego,
- odwołania.

Podczas wszystkich czynności komisji w dniu ponownego głosowania w lokalu wyborczym mogą przebywać wyłącznie mężowie zaufania wyznaczeni przez pełnomocników wyborczych (lub osoby przez nich upoważnione) komitetów wyborczych, **które zgłosiły kandydatów uczestniczących w ponownym głosowaniu** oraz obserwatorzy społeczni i obserwatorzy międzynarodowi. Pełnomocnicy wyborczy, jeżeli zajdzie taka potrzeba, mogą wyznaczyć do pełnienia funkcji męża zaufania nową osobę.

Mężowie zaufania przed przystąpieniem do swoich czynności przedstawiają przewodniczącemu komisji:

- 1) dokument tożsamości;
- 2) zaświadczenie podpisane przez pełnomocnika wyborczego lub upoważnioną przez niego osobę. Jeżeli zaświadczenie wystawiła osoba upoważniona przez pełnomocnika, mąż zaufania okazuje również kserokopię tego upoważnienia. Treść zaświadczenia powinna odpowiadać wzorowi ustalёнemu przez Państwową Komisję Wyborczą.

Przebywając w lokalu komisji mężowie zaufania zobowiązani są do noszenia w widoczny sposób identyfikatora z imieniem, nazwiskiem, funkcją oraz nazwą komitetu wyborczego, który reprezentują. Identyfikatory nie mogą zawierać elementów kampanii wyborczej.

Wykonywanie uprawnień mężów zaufania nie może:

- 1) utrudniać pracy komisji;
- 2) zakłócać powagi głosowania;
- 3) naruszać tajności głosowania; mąż zaufania nie może wchodzić do pomieszczenia za zasłoną, zapewniającego tajność głosowania, gdy w pomieszczeniu tym znajduje się wyborca, nawet jeśli wyraził on na to zgodę lub poprosił o to męża zaufania.

Przewodniczący komisji może wydawać polecenia o charakterze porządkowym, w przypadku gdy działania mężów zaufania wykraczają poza ich uprawnienia, utrudniają pracę komisji, zakłócają

powagę głosowania lub naruszają jego tajność. Fakt ten należy odnotować w punkcie XIII.6 protokołów przekazania.

Dopuszczalne jest przemieszczanie się mężów zaufania w trakcie obserwowania przez nich wszystkich czynności, z zastrzeżeniem, że nie będzie to utrudniało pracy komisji, ani zakłócało przebiegu głosowania. Kwestie organizacyjne związane z wykonywaniem funkcji męża zaufania należą do kompetencji przewodniczącego danej komisji, który winien ustalić je i przekazać przybyłym mężom zaufania.

Rejestracja czynności z wykorzystaniem własnych urządzeń rejestrujących (nagrywanie kamerą lub dyktafonem) [Art. 42 §5 i 6]

Mąż zaufania i obserwator społeczny ma prawo rejestrować:

1. czynności przeprowadzane przed rozpoczęciem głosowania:
 - sprawdzenie, zamknięcie i opieczątowanie urny,
 - sprawdzenie, czy na miejscu znajduje się spis wyborców,
 - sprawdzanie, czy w lokalu znajduje się potrzebna liczba kart do głosowania,
 - sprawdzenie, czy w lokalu znajduje się odpowiednia liczba łatwo dostępnych miejsc zapewniających tajność głosowania.
2. czynności przeprowadzane od zamknięcia lokalu wyborczego do podpisania protokołu, tj.:
 - zapieczątowanie urny,
 - przekazanie dokumentów z wyborów, urny oraz sporządzonego z tego przekazania protokołu,
 - czynności związane z ustaleniem wyników głosowania (liczenie kart i głosów),
 - sporządzenie i podpisanie protokołu głosowania.

Materiały zawierające zarejestrowany przebieg powyższych czynności, na wniosek męża zaufania i obserwatora społecznego, rejestrującego te czynności, mogą zostać zakwalifikowane jako dokumenty z wyborów w rozumieniu art. 8 kodeksu wyborczego. W przypadku, gdy mąż zaufania złoży wniosek o dołączenie zarejestrowanego przez niego materiału jako dokument z wyborów, komisja pakuje go, opieczątowuje oraz przekazuje z innymi dokumentami z wyborów komisji ds. ustalenia wyników głosowania w obwodzie, łącznie z protokołem przekazania.

Członkowie komisji wyborczej nie mogą uniemożliwiać lub utrudniać wykonywania czynności prowadzonych przez mężów zaufania.

Ponadto, mąż zaufania i obserwator społeczny ma prawo: [Art. 103b. § 1]

1. być obecnym w lokalu wyborczym w czasie przygotowania do głosowania, głosowania, ustalania wyników głosowania i sporządzania protokołu;
2. być obecnym podczas wszystkich czynności komisji, do której został wyznaczony, w szczególności:
 - być obecny przy przekazywaniu protokołu przez obwodową komisję wyborczą,
 - być obecny przy przekazywaniu danych z protokołu przez rejonową komisję wyborczą,
 - być obecny przy sprawdzaniu prawidłowości ustalenia wyników głosowania i wprowadzania danych do sieci elektronicznego przesyłania danych;
3. wnosić do protokołu uwagi, z wymienieniem konkretnych zarzutów (NIE dotyczy obserwatora):

4. być obecnym przy przewożeniu i przekazywaniu protokołu do właściwej komisji wyborczej wyższego stopnia (**NIE dotyczy obserwatora**);
 5. zażądać otrzymania kopii protokołu z przekazania dokumentów między obwodową komisją wyborczą ds. przeprowadzenia głosowania w obwodzie oraz obwodową komisją wyborczą ds. ustalenia wyników głosowania w obwodzie [Art. 70 § 1b]
 6. otrzymać kopie protokołu głosowania w obwodzie [Art. 77. § 1.]
- Protokół komisji ds. ustalania wyników głosowania musi zawierać adnotację, że mąż zaufania wniósł uwagi do protokołu. Komisja musi odnieść się tych uwag. [Art. 103b. § 1]

Prawa i obowiązki obserwatorów społecznych

Zarejestrowane w Rzeczypospolitej Polskiej stowarzyszenie i fundacja, do których **celów statutowych należy troska o demokrację, prawa obywatelskie i rozwój społeczeństwa obywatelskiego**, ma prawo wyznaczyć po jednym obserwatorem społecznym do komisji wyborczych (obwodowych, gminnych, powiatowych). [Art. 103c. § 1.]

Zaświadczenia wydawane obserwatorom społecznym mogą różnić się między sobą wyglądem i układem graficznym. Treść zaświadczenia musi zawierać wszystkie informacje wskazane we wzorze ustalonym przez Państwową Komisję Wyborczą.

Na podstawie przedłożonego zaświadczenia (w tym: numeru Krajowego Rejestru Sądowego, pod którym fundacja lub stowarzyszenie zostały wpisane) Przewodniczący Komisji sprawdza uprawnienie do wyznaczania obserwatorów społecznych.

Obserwatorzy społeczni mają takie same prawa i obowiązki, jak mężowie zaufania (patrz rozdział *Prawa i obowiązki mężów zaufania*) z wyjątkiem:

- prawa wnoszenia do protokołu uwag, z wymienieniem konkretnych zarzutów,
- prawa do obecności przy przewożeniu i przekazywaniu protokołu do właściwej komisji wyborczej wyższego stopnia.

Czego nie mogą mężowie zaufania oraz obserwatorzy społeczni?

Mąż zaufania i obserwator społeczny **nie mogą**

- 1) **pomagać wyborcy niepełnosprawnemu**, nawet na jego usilną prośbę. [Art. 53.]
- 2) **być członkami komisji wyborczej**. [Art. 153. § 1.]
- 3) **wykonywać żadnych czynności** członka komisji
- 4) **nie mogą dotykać kart – w żadnym momencie**; tzn. liczyć, ani przeglądać kart do głosowania przed rozpoczęciem głosowania, w trakcie głosowania i po jego zakończeniu.

MĘŻOWIE ZAUFANIA/ OBSERWATORZY SPOŁECZNI W KOMISJACH OBWODOWYCH

Tabela zawiera listę czynności z opisem „TAK”, wskazanych i dozwolonych przez Kodeks Wyborczy oraz Wytyczne PKW. Czynności z opisem „NIE”, mogą być wykonywane, ale pod pewnymi warunkami, które opisano w tabeli.

Mężowie zaufania	Czynności	Obserwatorzy społeczni
TAK	Tylko jeden MZ/OS, z jednego podmiotu delegującego może przebywać w lokalu wyborczym. Nie wyklucza to zmiany MZ / OS w trakcie pracy OKW.	TAK
TAK	MZ / OS powinien nosić w widoczny sposób identyfikatora z informacją: imię i nazwisko, funkcja, nazwa komitetu wyborczego. UWAGA: Najlepiej przyjść z własnym identyfikatorem.	TAK
TAK	Na początku przewodniczący OKW informuje MZ / OS o przysługujących prawach oraz uzgadnia miejsca pracy umożliwiające należyłą obserwację, z którego MZ/OS nie będzie utrudniał pracy komisji.	TAK
TAK	Obecność przy wszystkich czynnościach Komisji. UWAGA: Obserwatorzy społeczni nie są uprawnieni do dwóch czynności opisanych poniżej.	NIE
TAK	Obserwowanie czynności: - przygotowania do głosowania; - przebiegu głosowania w godz. 7:00-21:00; - przekazania dokumentów między dwoma komisjami wyborczymi - ustalania wyników głosowania; - sporządzania protokołów.	TAK
TAK	Zgłaszanie Przewodniczącemu na bieżąco uwag i zastrzeżeń.	TAK
TAK	Tylko MZ może wnieść uwagi do protokołu ze wskazaniem konkretnych zarzutów. UWAGA: Obserwator społeczny przed zakończeniem prac Komisji może złożyć odrębne pismo ze wskazaniem nieprawidłowości i zarzutów dot. pracy Komisji. Te kwestie reguluje Kodeks Postępowania Administracyjnego. Każdy obywatel w Polsce ma prawo złożyć pismo do organów publicznych, które mają obowiązek je przyjąć i potwierdzić ten fakt stosowną pieczęcią. Zgodnie z Art. 152 § 2. Organami wyborczymi powoływanymi w związku z zarządzonymi wyborami są odpowiednio (...) terytorialne komisje wyborcze oraz obwodowe komisje wyborcze. Ważne jest, aby posiadać 2 egz. pisma (jedno – dla komisji, drugie – dla składającego z potwierdzeniem złożenia do komisji).	NIE wg PKW TAK wg RKW
TAK	Tylko MZ może towarzyszyć komisji przy przewożeniu i przekazywaniu dokumentów do komisji wyższego stopnia.	NIE
TAK	Obecność przy sprawdzaniu prawidłowości ustalania wyników.	TAK
TAK	Obecność przy wprowadzaniu danych do systemu komputerowego.	TAK

TAK	Nagrywanie (bez transmisji), własnym sprzętem czynności komisji w czasie: - przed otwarciem lokalu wyborczego; - po zamknięciu lokalu wyborczego.	TAK
TAK	Dołączenie do protokołu nośnika z nagraniem prac komisji UWAGA: <i>Wytyczne PKW pozostają nieprecyzyjne w tej kwestii. Skopiowanie nagrania na nośnik może nie być możliwe przed zakończeniem pracy komisji i przekazaniem dokumentów do komisji wyższego szczebla. Nie jest przecież możliwe przekazanie całego urzędu rejestrującego.</i> PROPOZYCJA: <i>Należy złożyć pismo z wnioskiem o dołączenie do protokołu kopii nagrania w terminie 7 dni. Doręczenie nastąpi do komisji wyższego stopnia (miejskiej lub powiatowej)</i> <u>WAŻNE!</u> <i>Nagranie może zostać dołączone do protokołu na wyraźny wniosek nagrywającego.</i>	TAK